

З початком повномасштабної війни у 2022 році частка міжнародної підтримки зросла до 26,92% у доходах і 17,78% у видатках, що свідчить про різке зростання ролі зовнішніх коштів для забезпечення фінансової стійкості. У 2024 році частка міжнародної підтримки в доходах становила 15,18%, а у видатках – 17,52%, що вказує на збереження критичної ролі зовнішньої допомоги у забезпеченні видаткової частини бюджету, зокрема у сферах оборони, медицини, соціального захисту. Значна частка у видатках свідчить про необхідність фінансування не лише поточних потреб, а й заходів із відновлення інфраструктури та підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Таким чином, міжнародна підтримка у період війни відіграла системоутворюючу роль у забезпеченні стійкості держави та фінансуванні пріоритетних потреб, а її динаміка відображає реакцію світової спільноти на ескалацію конфлікту. Висока частка допомоги в доходах і видатках бюджету підтверджує залежність України від зовнішнього ресурсу в умовах війни. Разом з тим, підтримка стала не лише джерелом фінансів, а й чинником стимулювання реформ і підвищення прозорості. У перспективі збереження та інституціоналізація цієї допомоги залишаються ключовими для фінансової стійкості та перемоги України.

Література:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення 09.05.2025).
2. Воєнна напруженість між РФ і Україною навесні 2021 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/voyenna-napruzhenist-mizh-rf-i-ukrayinoyu-navesni-2021-roku> (дата звернення 09.05.2025).

Захожай К.

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

Шаммєдова А.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ СТІЙКОСТІ

У сучасних умовах жорстких зовнішніх шоків та наявності значного боргового навантаження Державний бюджет України має бути спроможним не лише фінансувати різні галузі, але й створювати фінансові резерви для непередбачених витрат, що формує базис бюджетної стійкості. Загальний комплекс відповідних заходів передбачає поєднання середньострокового планування, створення фінансових буферів, диверсифікацію джерел доходів та автоматизацію бюджетних процедур для зниження фінансових ризиків і підвищення прозорості управління фінансами [4].

Серед головних переваг зазначеного підходу, по-перше, перехід до середньострокового бюджетного планування, коли показники Держбюджету затверджуються на три роки вперед, що підвищує передбачуваність

фінансової політики та сприяє глибоким структурним реформам. По-друге, створення фіскальних буферів та резервних фондів дозволяє оперативно реагувати на економічні кризи або надзвичайні події без додаткового залучення боргових ресурсів. По-третє, диверсифікація доходів, зокрема за рахунок розширення бази оподаткування та вдосконалення адміністрування податків посилює фінансову спроможність держави і скорочує рівень тіньової економіки. По-четверте, запровадження автоматичних фіскальних правил із контролем за граничними значеннями дефіциту та боргу по відношенню до інших макропоказників здатне зменшити людський фактор у прийнятті термінових і ефективних управлінських рішень під час шоків і потрясінь [5; 6].

Водночас існують певні недоліки у разі застосування зазначених заходів. Так, жорсткі фіскальні рамки можуть обмежувати гнучкість реагування на раптові виклики, коли Уряд змушений збільшувати обсяги видатків на оборону чи на соціальний захист. Крім того, політичний фактор часто сповільнює або змінює напрями реформ через компроміси, необхідність задовольняти виборчі очікування та балансувати інтереси різних груп впливу.

Вітчизняна практика демонструє поступовий рух у бік зазначеного комплексу заходів. Зокрема, Міністерство фінансів України запровадило середньострокове бюджетне планування показників Держбюджету на 2025–2027 роки, що сприяє реалізації глибинних реформ та покращенню інвестиційного клімату. Експерти Українського інституту майбутнього та Національного інституту стратегічних досліджень відзначають необхідність збільшення частки грантів у зовнішньому фінансуванні як елементу відновлення боргової стійкості. Проекти Світового банку щодо підтримки макрофінансової стабільності передбачають реформи, спрямовані на збільшення рівня ВВП на душу населення та зменшення зовнішньої вразливості економіки. На місцевому рівні ініціатива «Локальна стійкість міст» ЮНДРР включає навчальні модулі для громад та коригування міжбюджетних трансфертів з метою підвищення фінансової автономії територій [3-5].

Автори вважають за необхідне дати рекомендації щодо запровадження автоматизованих коригувальних механізмів фіскальної політики, які активуються при перевищенні визначених порогових значень дефіциту й держборгу по відношенню до ВВП та інших макропоказників без додаткових законодавчих процедур. Варто посилити середньострокове планування, включивши мультифакторні стрес-тести для оцінки впливу різних макро-економічних сценаріїв. Також необхідно продовжити цифровізацію процесів адміністрування податків і зменшити кількість ручних операцій задля зниження корупційних ризиків і підвищення ефективності збору доходів. Крім того, розвиток програм енергоефективності та зелених інвестицій здатен у довгостроковій перспективі зменшити фіскальне навантаження та залучити міжнародне фінансування.

Світовий досвід свідчить про ефективність таких підходів: в ЄС у межах Пакту стабільності та зростання дефіцит не має перевищувати 3 % від ВВП, а держборг – 55 % від ВВП. Дотримання відповідних норм регулюють механізми автоматичного коригування у разі перевищення лімітів. У США Budget Control Act використовує «затвори» витрат для швидкого обмеження дефіциту, поєднуючи це з висновками комісії, що оцінює довгострокові боргові ризики. У Канаді та Австралії середньострокові фінансові рамки показників дефіциту й боргу оновлюються щорічно, а незалежні експерти оцінюють виконання бюджету й детально моніторять фактичні відхилення від планових значень [1; 2].

Отже, комплекс заходів для забезпечення бюджетної стійкості повинен базуватися на балансі між фінансовою дисципліною та здатністю швидко реагувати на економічні виклики. Аналіз вітчизняної практики та світового досвіду показує, що поєднання середньострокового планування, фінансових буферів, диверсифікації доходів та автоматичних правил сприяє макроекономічній стабільності й стійкому розвитку. Тому Україні слід застосовувати зазначені процедури, адаптуючи їх до реалій вітчизняної економіки, для досягнення довгострокової бюджетної стійкості.

Література:

5. Canada's Medium-Term Fiscal Challenges to Increase. *FitchRatings*. URL: <https://www.fitchratings.com/research/sovereigns/canadas-medium-term-fiscal-challenges-to-increase-28-11-2023> (дата звернення: 11.05.2025).
6. How a Better Budget Control Act Would Limit Spending and Control Debt. *Briefing Paper*. 2023. № 156. URL: <https://www.cato.org/briefing-paper/how-better-budget-control-act-would-limit-spending-control-debt> (дата звернення: 11.05.2025).
7. Project report-Local resilience building in Ukraine: Recommendations. *UNDRR*. URL: <https://www.undrr.org/publication/project-report-local-resilience-building-ukraine-recommendations> (дата звернення: 11.05.2025).
8. Review of the State Budget of Ukraine for 2024 and Recommendations for 2025. *NISS*. URL: <https://niss.gov.ua/en/doslidzhennya/ekonomika/review-state-budget-ukraine-2024-and-recommendations-2025> (дата звернення: 12.05.2025).
9. Міністерство фінансів України. *Бюджетна політика*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget-policy> (дата звернення: 12.05.2025).
- 10.6. Як розробити та впровадити середньострокову фінансову програму. *E-Library*. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/061/2024/005/article-A001-en.xml> (дата звернення: 12.05.2025).

Львіна В.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова Захожай.К.

ВПЛИВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ІМПОРТ ТОВАРІВ В УКРАЇНУ

У воєнний період в Україні відбувається трансформація більшості напрямів зовнішньоекономічної діяльності, відчутно змінюються погляди населення на євроінтеграційні процеси. Економічна криза, збройний конфлікт, торговельні обмеження суттєво відображаються на проведенні